

par. kat. Zwanece (o 10 w.), gm. Hawrylowiec, sąd Kamieńiec, ma 235 os., około 1100 mk. (43 jednodwórców), 911 dz. ziemi włośc., 53 cerkiewnej, 812 dwor. należącej do Heleny z Rożalskich de Hild i 905 do sukcesorów Romualda Rożalskiego (z Mażyrowem i Kawęczynem). Cerkiew p. w. św. Michała, ma 1800 parafian. Podleg Mareckiego znajduje się tu źródło wody słonej. Stara osada, w 1530 r. miała już 6 hanów uprawnych. 3.) S., dawna nazwa wsi Karczycy (ob.), pow. nowogrodzki. Dr. M.

Sokół, szczyt w Tatrach Niżnych, po zach. stromie doliny jabłowieckiej, w odniodze odrywającej się od Siwego wierchu (1806 mt.), wz. 1320 mt. npm.

Sokół 1.) potok, powstaje w obr. Płoskiej gospow. staromiejskiej, nad granicą z gm. Wiązowem; płynie przez obszar Wiciowa, gdzie uchodzi do Mszanicy, dąpt. Dniestrza. Długi 3½, klm. 2.) S., potok w obr. gm. Perchimsko, pow. dolnicki, ze źródeł leśnych w dolinie między pasmem Todorzem a pasmem Sybil. Ubiegły 3 klm. uchodzi do Łomniczy. 3.) S., potok, wyplyna z pod góry Kąta (561 mt.), na granicy Strutyss Nidzkiego z Lopiankiem, pow. dolnicki; płynie granicą tych gmin i wpada do Krzywej, powyżej jej ujścia do Czerwicy. Długi 2 klm. Br. G.

Sokół 1.) wó, pow. gorlicki, o 2½ km. na wschód od Gorlic, przy ujściu pot. Sekowej do Ropy i górnica z Gorlic do Żmigrodu. Wzn. 284 mt. npm., na granicach w lesistych wzgórzach sięgała na pln. do 346, na wschód do 349 a na pld. do 312 mt. npm. Składa się z 84 dm. (5 wiek. pos. Ap. Szczepanowskiej), 558 mk., 535 rr.-kat. a 23 izr. Obszar wiek. pos. wynosi 122 roli, 22 ląk, 18 past. i 124 mur. lasu; pos. min. ma 244 roli, 28 ląk, 65 past. i 17 mur. lasu. Granice na pln. z Kobyląką, na wschód z Dominikawami a na pld. z Siarami. 2.) S., przysa. do Krylosia, pow. stanisławowski, ma 24 mur. pastw. i 132 mur. lasu dwor., 121 mur. włośc.; 1880 r. 103 msk. Na obwazie S., na wysokiej skale, stromku Dniestrowi spadającym, wzrosiła się stareżytny klasztor franciszkanów, z kościołem p. w. św. Stanisława. Zapewne jest to dawny klasztor św. Kryzyna, założony w Haliczu w 1238 r. przez Bolesława Wstydiowego, odbudowany w 1367 r. a na nowo erygowany w 1422 r. przez Mikołaja Bielnickiego. Pomiędzy wó Kryloś, której przystoikiem jest S., wedle poszukiwań prof. Łuszczkiewicza, Wojciecha hr. Dajeduszycińskiego i kanonika Petruszewicza, zajmuje obszar na którym leżał pierwotny Halic, który po zniesieniu przez Tatów przeniešiony został na obecno miejsce, i ponieważ szczątki dawnego Halicza na Krylasi sięgają aż do kościoła św. Stanisława dniający 9 robotników i produkujących za

w Sokole, przeto prawdopodobnie kościół ten stoi na miejscu, na którym dawniej istniała jedna z cerkwi halickich. Kryło i Sokół należały do dóbr stołowych gr.-kat. biskupstwa w Stanisławowie. Lw. Dz.—B. R.

Sokół, puszcakow, pow. olszowski, o 10 km. na pln.-zach. od Ostrzeszowa, nad Sirzygową, dąpt. Baryczy.

Sokół, os. do Wardegowa, pow. lubawski.

Sokolda, wó, pow. sokólski, w 3 okr. pol., gm. Ostrów, o 28 w. od Sokolki.

Sokolecy, losista góra, na lew. brzegu pot. Litiatyńskiego, w obr. gm. Bażnikowki, pow. brzeziński; wz. 411 mt. npm. Br. G.

Sokótek, kol., pow. skupiecki, gm. i par. Szymbanowice, odl. 28 w. od Ślępcy, ma 4 dm., 48 mk. W 1827 r. 4 dm., 24 mk.

Sokółka 1.) al. Sokółki, wó i fol., pow. wejrowski, gm. i par. Sadowne, ma 40 dm., 243 mk., 567 mr. (237 mr. włośc.). Należała do dóbr Kołodziej. W 1827 r. 12 dm., 74 mk. 2.) S., wó włośc., pow. rypiński, gm. i par. Skrwilno, odl. 16 w. od Rypina, ma 3 dm., 39 mk., 29 mr. 3.) S., fol., pow. sejneński, gm. i par. Sto-Jesiora, odl. od Seja 31 w., 13 dm., 57 mk. Br. Ch.

Sokółka, rzeka, ob. Sokolda.

Sokółka 1.) pow. borysewski, ob. Sokoly. 2.) S., osada, pow. skoniński, w 3 okr. pol., gm. Dereczyn, o 36 w. od Słonimia. 3.) S. al. Mieduchowa, uroczysko, tamże, gm. Czemery, o 25 w. od Słonima.

Sokółka, mto powiat, gubernia grodzieńska, nad rz. Sokółką al. Sokółka, przy linii dr. żel. warszaw.-petersburskiej, pod 53° 26' pln. sz. a 41° 13' wsch. dąg., odl. o 37 w. na pld.-zach. od Grodna (przy trakcie biszostockim) a 201 w. od Warszawy, wznowienie jest 765 st. npm. W 1878 r. było tu 17 dm. mur. i 450 drow., 3431 mk. (1648 maz., 1783 kob.), w tej liczbie 411 praw., 1433 kat., 18 ew., 1543 żyd. i 26 machom. W 1867 r. było 458 dm. (14 mur.) i 3814 mk. Posiadało cerkiew mur., kaplicę praw. drewn., kościół kat. mur., synagogę drewn. i 4 domy modlitwy żydowskie (2 mur.), 8 magazynów drewn., 61 sklepów (3 mur.), urząd powiat., st. poczt., kolejowa i telegr., szkoła, 153 rzemieślników. Do metra należały tylko 20 dz. gr. or. i ląk, mieszczanie zaś posiadały 2436 dz. Dochód miejski w 1869 r. wynosił 3646 r. Handel nieznaczący, drobiagowy. Odprawiały się tu targi co niedziela oraz trzy jarmarki doroczne (23 kwietnia, 25 lipca i 29 września) z bardzo nieznacznym obrotiem. Mieszkańcy chrzesciąnie zajmują się przeważnie rolnictwem, żydz za drobiagowym handlem i przemysłem. Przemysł fabryczny nieznaczny, ograniczał się w 1877 r. do 6 drobnych zakładów, zatrudniających 9 robotników i produkujących za

1175 r. (1 browar, fabr. świec, 3 garbarnie i garmarnia). Miejska się właściwie z dwóch ulic głównych (Grodzieskiej i Białostockiej), przy położeniu których znajduje się obecny plac, w środku którego wzgórsiona została cerkiew, otoczona szachetami żelaznymi. Nadało znajduje się 6 niewielkich uliczek pobocznych. Była to pierwotnie wieś królewska, należąca do ekonomii grodzieskiej, mieszkańców której obowiązani byli do hodowania sokółów, podobnie jak mieszkańcy sąsiadniej włości Sobaczynie od utrzymywania psarni królewskiej. W ostatniej części XVIII w. Ant. Tyzenhauz, podskarbi litewski, osadził tu rzemieślników, zabudował piękny rynek i wyniósł osadę do godności miasteczka. Po trzecim rozbiorze Rzeczypospolitej S. wraz z całą zachodnią częścią dzisiejszej gub. grodzieskiej dostała się Prusom i pozostała pod ich władzą do pokoju Tylżyckiego. Po przyłączeniu do Rosji obwodu białostockiego w 1807 r. S. przeznaczona została na miasto powiatowe. Kościół paraf. kat. p. w. św. Antoniego wzniósiony został pierwotnie z drzewa w 1565 r. przez Zygmunta Augusta. W 1779 r. kościół ten zgorzał i nabożenstwo przez długi czas odbywało się w zbudowanej naprzeciwko szopie, dopiero w 1848 r. proboszcz miejscowy ks. Kryszczun wymurował dość okazały zewnętrz i przestronny kościół. Par. kat., dekanat sokólski, ma 7852 dasz. Par. prawosław. dekanatu (blagoczynia) sokólskiego, ma 1268 wiernych. St. dr. žel. warszawsko-petersb. na przestrzeni Białystok-Wilno, między st. Czarna Wieś (o 19 w.) a Kuźnicą (o 15 w.), odl. jest o 201 w. od Warszawy a 844 w. od Petersburga.

Sokólski powiat leży w półn.-zachod. części gubernii, graniczy na półn. z gub. suwalską, na wschód z pow. grodziskim, na półd. i zachód z pow. białostockim i podleg. obliczeniom polk. Strzelickiego zajmuje 47,26 mil al. 22868 w. kw. (podleg Schweitzera 41-38 mil kw.), podleg zaś pomiarów wojenne-topogr. 22623 w. kw. al. 235022 da.). Powierzchnia w ogóle wzgórzysta. Pagórki tutejsze, grańcujące się przeważnie w środkowej części powiatu, stanowią dział wodny pomiędzy dopływami Niemna i Wisły. Są one niezbyt wyniosłe. Najwyższy punkt pod wsią Kustyce dochodzi do 777 st., w Sokóle zaś do 765 st. npm. Gleba przeważnie piaskowata lub piaskowato-gliniasta, z głębokiem podziemem gliniastym; miejscami znajdują się ily, w dolinach zaś czarnoziem błotnistο-torfisty. Zachodnia, przeważna część powiatu należy do dorzecza Wisły, mniejsza zaś wschodnia do dorzecza Niemna. Przedstawicielka systematu rz. Niemna jest rz. Łosośna (dopł. Niemna) z Tatarką i drobne lewe dopływy Świńskie.

Daleko ważniejszą są rzeki należące do systemu Wisły, mianowicie Bóbr i Supraśl, dopływy Narwi. Dorzecze Bobru zrasza północna, Supraśl zaś południową część powiatu. Z dopływów Bobru ważniejsze: Brzozówka z Kumiątką, z dopływów zaś Supraśli — Sokolda. Rzeki te w ogółu są niespławnie i niezgłowne. Jezior niewiele i w ogółu drobne; największe w pobliżu Sokółki, dając początek rz. Sokoldzie. Blota znajduje się na całej przestrzeni powiatu, przeważnie jednak w dolinie Sokoldy. Lasów niewiele; w 1877 r. znajdowało się pod niemi 47,361 dz. (41987 dz. skarbowych, na 46430 dz. ziemi do skarbu należącej), t. j. 20,1% ogólnej przestrzeni. W 1889 r. było jeszcze do 56000 dz. lasów, t. j. 26% ogólnej przestrzeni. Grupują się one przeważnie w południowej części powiatu, w wschodniej natomiast bardzo ich mało. Drzewostan stanowi głównie dąb i jodła, przytem grab, sosna i osina. Pedał danych z 1878 r. było w powiecie wraz z Sokółką i miasteczkami 85672 mk., wypada więc 37,9 na 1 w. kw., bez miast zaś 70842 mk. (35120 mężczyzn, 35722 kob.), w tej liczbie 253 szlachty dziedz., 12 szlachty osób, 10 stanu duch. prawosław., 4 katol., 2 machom., 4 kupców, 2475 cechowych, 57532 właścicieli skarbowych, 446 kolonistów, 6884 właścicieli uwłaszczeniowych, 113 wojskowych, 3213 żołnierzy ułopowanych, dymisjonowanych i in., 52 cudzoziemców i 54 innych stanów. Pod względem wyznania było w powiecie w t. r. (bez S. i miasteczek) 18515 prawosławnych, 50351 katol., 8 ewang., 1803 żydów i 365 machomet. W 1879 r. było w powiecie 13 cerkwi (6 murow.), 3 kap. praw. drew., 12 kośc. katol. (7 murow.), 3 kap. kat. drew., 10 synagog (2 murow.), 18 domów modlit. żydów. (5 murow.) i 1 moczet drewniany. Podług Lebedkina (Zap. Imp. R. Geogr. Obszrz., 1861 r., cz. III, 154) główna masa ludności stanowią Polacy (48000), dalej Litwini (do 7000) i Wielkorosyjanie (do 4000). W powiecie jest 61 miejscowości, w tej liczbie 9 miasteczek (Dąbrowa, Janów, Korycin, Kuźnica, Nowydów, Odcis, Sidra, Snachowola i Wasilków), 350 wioł i wsi i 252 drobniejszych osad. Z pomocy tych miejscowości 292 ma mniej niż 25 mk., 114 od 25 do 50, 118 od 51 do 100, 83 od 101 do 500 i tylko eksterzy przekroju po 500 mk. Mieszkańcy zajmują się przeważnie rolnictwem i uprawą lnu. Sieja głównie zyta, owsie i jęczmien. W 1870 r. zasiano 55000 ect. zyta (zebrane 222000), 1800 pszenicy ozimej (7000), 25000 owsa (98000), 13000 jęczmienia (52000), 2000 tatarki (8000), 1000 innych zbóż jarych (4000); zasadzono 15500 ect. kartofli (zebrane 93000 ect.). Hodowla bydła dosyć rozwinięta; w 1877

r. było w powiecie (bez miasta i miasteczek): 14686 sztuk koni, 25329 bydła rogatego, 40264 owiec zwyczajnych, 570 rasy poprawnej, 10256 świn, 35 kóz. Przemysł fabryczny, oprócz sukiennictwa, stało rozwinięty. W 1878 r. było w powiecie 41 fabryk, zatrudniających 265 ludzi produkujących za 645219 rs., mianowicie: 7 fabryk sukna (122 robot., 404632 rs. produkcji), 3 przedziałów (56 robot., 139360 rs.), 2 gospodarstwa (11 robot., 65000 rs.), 10 browarów (26 robot., 25712 rs.), tartak (6 robot., 5100 rs.), 10 garbarń (25 robot., 2075 rs.), 5 cegielni (11 robot., 640 rs.) i 3 fabryki kafli (3 robot., 1800 rs.). Pod względem administracyjnym powiat podzielony jest na 3 okr. pol. i 13 gmin, mianowicie: do 1 okr. pol. z biurem w Kuźnicy należą gminy: Kruglany, Makowiany, Grzebień i Kamienna; do 2 okr. pol. z biurem w Suchowoli należą gminy: Bagno, Trofimówka, Ostra Góra, Nowowola i Romanówka i wreszcie do 3 okr. pol. z biurem w Wasilkowie, należą gminy: Czarna Wieś, Ostrów, Kamienna i Zubrzyca. Pod względem kościelnym sokólski powiat tworzy dekanat (bhagocynie) prawosławny sokólski, obejmujący 9 parafii: Sokółka, Ostrów, Jurowiany, Siderka, Wasilków, Samogródka, Krasnystok, Nowydłów i Kuźnica, 14354 wiernych. Oprócz 9 cerkwi paraf. znajdują się w dekanacie 1 cerkiew filialna, 4 cmentarne i 2 kaplice. Również i wszystkie parafie katol. w powiecie należą do dekanatu katol. sokólskiego diecezji wileńskiej. Składa się z 12 parafii: Sokółka, Kuźnica, Kamdzia, Janów, Suchowola, Sokolany, Dąbrowa, Nowydłów, Odełek, Korycin, Sidra, Zalesie (dawniej jeszcze Rożanystok, Szudziałów i Wasilków) i ma 61478 wiernych. Pod względem komunikacyjnym powiat przeryzna od pld.-zach. ku pn.-wsch. linia dr. żel. warszawsko-petersburskiej, ze stacjami: Czarna Wieś, Sokółka i Kuźnica, oraz w tym samym kierunku idący trakt z Grodna do Białegostku. St. poczt. i telegr. położone są ze stacjami dr. żel., nadto znajduje się st. poczt. w Sidrze. Marszałkami szlachty pow. sokólskiego byli: Zawistowski, Downarowicz, Terpiłowski, Bachra, Bur.

J. Krs.

Sokółka, miko nad Werską, pow. kobieckiego guberni połtawskiej, o 18 w. na pld. od Kobielaka, ma 151 dm., 3380 mk., 4 cerkwie drewniane, szkołę z jarmarkiem, z których najważniejszy na św. Jana Bogosława (przychód wynosi do 400,000 rs.). W XVIII w. należało do pułku połtawskiego.

Sokółki, po łotew. Cybutaiškis, ws. pow. rzeczyki, w 3 okr. pok. do spraw włości, gm. i par. katol. Ciskady, własność T. Szostakowskiej. W 1863 r. 323 duza rewizja.

Sokółki al. Sokółki, wólka w obr. gm. Gör-

ki, w pow. brzeskim, na praw. brzegu Wisły, 43 dm., 216 mk.

Br. G.

Sokólków, ws. pow. margrabowski, st. p. Cichy; 641 ha, 91 dm., 540 mk. Wawrzyniec v. Halle, stara oleckowska, sprzedaje r. 1564 Maciojowi Sokolowowi z pow. leckiego, 4 włości soleckie, włówkę za 60 grzywien, celem założenia wsi danielskiej na 40 włók. Bora między Węzowem, Staszami, Zydami i Ciechami, przy 10 latach wolności. Synami Macieja byli Jakub, Wojciek i Wawrzyniec; brat Macieja zastrzyzuje ojcowiznę w pow. leckim. Ludność w S. składała w r. 1600 sami Polacy. Ad. N.

Sokołko, pow. bydgoski, ob. Zęciowo.

Sokołodzin al. Buda, os. u źródła rz. Lubiny, dupt. Bukiłkowi, pow. mozyrski, o 1 w. od gos. ze wsi Machnowicz do Ostrożanki, w gm. Bujnowicze.

A. Jel.

Sokołocie, fol. i ws. pow. wileński, w 4 okr. pol., gm. Wormiany, okr. wiejski i dobra Renzów (poprzednio Koszczyców) Sokołocie, o 63 w. od Wilna; fol. ma 1 dm., 22 mk. kat., ws. 31 dm., 195 mk. (w 1864 r. 106 dusz rewiz.). Posiada kapl. katol. par. gierwiackiej. W skład okręgu wiejskiego wchodzą wsie: S., Antoniak, Jacyny, Nowosiaki, Pugowicze, Szatarniki i Zawidzice, w ogółie 280 dusz rewiz. włości uwalnianych.

Sokołów 1.) ws. włośc. pow. biecki, gm. Helenów, par. Pećce, odl. 14 w. od Warszawy, ma 336 mk., 45 sr., 862 mr. W 1827 r. było 35 dm., 266 mk. Wchodziła w skład dóbr Komorów. 2.) S., ws. i os. młyn., pow. Łowicki, gm. Nieborów, par. Bolimów, odl. 15 w. od Łowicza, 3 w. od Bolimowa. Posiada młyn wodny, karczemę, kuźnię; os. młyn. ma 3 dm., 17 mk., 42 mr. wieczystej dzierżawy; ws. ma 17 dm., 152 mk., 357 mr. W 1827 r. było 20 dm., 108 mr. Wieś ta należąca do dobr Bielawka r. 1444 w skutek działań przeszła na Mikołaja Bielawskiego. W ostatnich czasach należała do dobr Nieborów. Na początku XVI w. wieś dawała dziesięciny i kolejdę pleb. w Bolimowie (Łaski, L. B., II, 273). W 1762 r. płaciła dziesięciny 10 sbr. 3.) S., ws. i fol., pow. gostyniński, gm. Rataje, par. Sokółów, odl. 8 w. od Gostynina, położona kościół par. drewniany, pokładu torfu, 286 mk. W 1827 r. było 21 dm., 141 mk. W 1889 r. fol. S. rozl. mr. 927: gr. or. i ogr. mr. 541, lak. mr. 60, past. mr. 94, lasu mr. 101, niciuż mr. 40; bed. mur. 14, z dzierzą 9; płodozm. 9 i 11 pol.; las nieurządzony. Torf na obszarze 100 mr., grubości do 2 lok. W skład dóbr poprzednio wchodziły: ws. S. os. 12, mr. 90; ws. Dąbrowa os. 4, mr. 124; ws. Niecki os. 20, mr. 47; Nicradze os. 11, mr. 19. Kościół i parafia erygowane tu 1400 r. Stanisław Gret, dziedzic S. Obecny drewniany, niewiadomo z jakiego czasu, 1843 r. odnowiony. Wspomina S. jako